

УДК 658.155.2:656.2

Альона Петренко

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ

У статті було розглянуто нові підходи до аналізу фінансових результатів, визначені напрями покращення фінансових результатів діяльності підприємств залізничного транспорту.

Ключові слова: залізничний транспорт, фінансові результати, прибуток, доходність.

В статье были рассмотрены новые подходы к анализу финансовых результатов, определены направления улучшения финансовых результатов деятельности предприятий железнодорожного транспорта.

Ключевые слова: железнодорожный транспорт, финансовые результаты, прибыль, доходность.

The article examined new approaches to the analysis of financial results, definition of improved financial performance of rail transport.

Keywords: railway transport, financial results, income yield.

Постановка проблеми. Залізничний транспорт України перебуває лише на початку інституційних перетворень, механізмом яких є реструктуризація підприємств галузі, а метою – створення принципово нової організаційно-економічної моделі управління залізничним транспортом та підвищення ефективності його функціонування. Слід зазначити, що підвищення фінансових результатів є основою ефективної роботи підприємства залізничного транспорту. Тому вивчення можливостей і шляхів підвищення ефективності фінансових результатів на підприємствах залізничного транспорту є не тільки доцільним, а й об'єктивно необхідним.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретичних, методичних і прикладних питань оцінки, обліку і аудиту фінансових результатів зробили вітчизняні вчені М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, Г.М. Давидов, Н.І. Дорош, І.К. Дрозд, А.Г. Загородній, Ю.А. Кузьмінський, М.В. Кужельний, Л.В. Нападівська, О.А. Петрик, О.Ю. Редько, В.С. Рудницький, В.В. Сопко, Б.В. Усач, В.Г. Швець, В.О. Шевчук, а також російські вчені В.Д. Андреев, В.В. Бурцев, Т.В. Губкевич, А.Д. Ларіонов, Я.В. Соколов, В.П. Суйц, А.Д. Шеремет та ін. В розвиток теоретичних засад про формування фінансових результатів підприємств залізничного транспорту внесли вітчизняні та зарубіжні вчені А.П. Абрамов, Н.Г. Вінниченко, В.А. Галабурда, В.П. Ільчук, Л.А. Мазо, Н.Б. Малахова, Є.М. Сич, Ю.М. Цветов та ін. Водночас задачі щодо оцінки і підвищення фінансових результатів, на формування яких суттєвим чином впливають галузеві особливості, залишаються невирішеними і потребують детального дослідження з метою розробки рекомендацій для практичної

© Петренко А. М., 2012

діяльності підприємств залізничного транспорту.

Мета статті. Запропонувати нові підходи до аналізу фінансових результатів діяльності підприємств залізничного транспорту, визначити напрями управління його фінансовими результатами з ціллю їх підвищення.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкової економіки, виступаючи кінцевим фінансово-економічним результатом підприємства, прибуток стає ключовим поняттям. Отримання прибутку є основною метою функціонування підприємства, що визначає поведінку господарюючих суб'єктів, благополуччя яких залежить від величини отриманих фінансових результатів. За допомогою прибутку створюються певні гарантії для подальшої діяльності, оскільки тільки його нагромадження у вигляді різних резервних фондів допомагає долати наслідки ризику, пов'язаного з реалізацією продукції на ринку.

Ефективність діяльності будь-якого суб'єкта господарювання характеризується показником рентабельності, який тісно пов'язаний з такою економічною категорією як прибуток, і відображає ефект, що дає діяльність підприємства. Чим підприємство є рентабельнішим, тим воно привабливіше для зовнішніх інвесторів, що забезпечує додаткове отримання необхідних коштів, потрібних підприємству у його подальшій діяльності. Оскільки рентабельність і прибуток підприємства мають пряму залежність, то зростання рентабельності можливе за умови зростання фінансових результатів господарюючого суб'єкта.

На думку В.М. Гринькова та В.О. Коюда величина фінансового результату (прибутку) діяльності підприємства залежить як від зовнішніх факторів (природних, транспортних та соціально-економічних умов, рівня розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, цін на виробничі ресурси), так і від внутрішніх факторів. До складу останніх належать:

1) основні фактори: обсяг продажу продукції, собівартість продукції, структура продукції і витрати та ціну продукції;

2) неосновні фактори, що пов'язані з порушенням господарської дисципліни, а саме: цінні порушення, порушення умов праці та порушення вимог до якості продукції [1].

При визначенні фінансового результату діяльності підприємств О.С. Філімоненков звертає увагу на те, що це економічний підсумок виробничої діяльності суб'єктів господарювання, виражений у вартісній (грошовій) формі [6]. Водночас Р.А. Слав'юк наголошує на тому, що суттєвий вплив на фінансові результати діяльності підприємства здійснює як правильне групування витрат, так і правильне групування доходів підприємств відповідно до чинних принципів оподаткування прибутку [4].

Фінансові результати – це економічний підсумок виробничої діяльності господарських суб'єктів, виражений у вартісній формі. Вони характеризуються такими економічними показниками як валовий доход, чистий доход, прибуток. Результати фінансової діяльності суб'єктів підприємства є їх прибуток або збиток.

У спеціалізованій літературі, що призначена управлінню фінансами залізничного транспорту зазначено, що прибуток як економічна категорія характеризує фінансовий результат підприємницької діяльності суб'єкта господарювання. Залізничний транспорт отримує прибуток від транспортних послуг – перевезення вантажів і пасажирів, підсобно-допоміжної та позареалізаційної діяльності. Від його величини залежать можливості розширеного відтворення, а також формування бази для самофінансування залізниць із забезпечення соціальних гарантій трудових колективів [3].

Для залізниць прибуток – це узагальнюючий показник фінансових результатів

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

експлуатаційної діяльності підприємств залізничного транспорту, який характеризує абсолютну ефективність господарювання. Отримання прибутку для залізниць означає, що отримані залізницею доходи за надання транспортних послуг перевищують всі експлуатаційні витрати, пов'язані з процесом перевезення [3].

Слід зазначити, що діяльність залізниць залежить від впливу взаємопов'язаних факторів, причому цей вплив може бути як негативний, так і позитивний. Внутрішні фактори, які безпосередньо залежать від діяльності залізниці – це рівень продуктивності праці, собівартість перевезень, ефективності використання рухомого складу, термін доставки вантажів, комфортність перевезень. До зовнішніх факторів, які діють і впливають незалежно від діяльності залізниць, транспорту можна віднести обсяг вантажних перевезень, зміну державних тарифів, темп інфляції, зміну фаз циклу економічного розвитку, екологічні фактори тощо.

З метою завчасного прогнозу рівня прибутковості підприємства та унеможливлення збитків, здійснюють фінансовий аналіз і прогноз результатів його діяльності. Слід зазначити, що основними завдання такого аналізу є:

- вивчення можливостей одержання прибутку відповідно до наявного ресурсного потенціалу підприємств і кон'юнктури транспортного ринку;
- систематичний контроль за процесом формування прибутку і зміною його динаміки;
- визначення впливу як зовнішніх, так і внутрішніх факторів на фінансові результати;
- виявлення резервів збільшення суми прибутку;
- вироблення рекомендацій з підвищення ефективності системи керування прибутком [5].

Щоб поліпшити фінансові результати підприємств залізничної галузі та сприяти реалізації виявлених резервів, можна застосувати в коротко-, середньо-, і в довгостроковому періоді такі заходи:

- розглянути й усунути причини виникнення перевитрат фінансових ресурсів на матеріальні та інші операційні витрати;
- впровадити на підприємстві системи управлінського обліку витрат у розрізі центрів відповідальності та витрат по окремих видах робіт;
- здійснити ефективну цінову політику, диференційовану по відношенню до окремих категорій споживачів транспортних послуг;
- удосконалити рекламну діяльність;
- надавати достатню увагу навчанню і підготовці кадрів, підвищенню їх кваліфікації;
- розробити і ввести ефективну систему матеріального стимулювання персоналу, тісно пов'язану з основними результатами господарської діяльності підприємства і економією ресурсів;
- використовувати системи депреміювання працівників при порушенні трудової або технологічної дисципліни;

Впровадження зазначених заходів дозволить реалізувати виявлені резерви та покращить загальну якість функціонування підприємств галузі, що, у свою чергу, призведе до оптимізації фінансового результату діяльності підприємства [2].

Стосовно підвищення доходності на Державному підприємстві центральної станції зв'язку Укрзалізниці, на діяльність якого автор спирається в роботі, пропонується вжити заходів:

- організувати надання послуг широкосмугового доступу до мережі Інтернет на магістральних напрямках організації швидкісного руху пасажирських поїздів (до 160 км/год.), у тому числі Skoda та Hyundai, на напрямку Львів – Здолбунів –

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

Коростень – Київ – Полтава – Красноград – Лозова – Донецьк. Тобто послуг мережі високошвидкісної передачі даних, що надасть змогу покращити якість та збільшити спектр послуг споживачам залізничного транспорту і отримати значні додаткові доходи при перевезенні пасажирів;

– збільшити ефективність робіт Центру управління ЦСЗ УЗ щодо надання послуг з оперативного-технічного управління системою технічного обслуговування транспортної мережі синхронної цифрової ієрархії (далі – SDH) на магістральному рівні залізниця України. Адже магістральний рівень, це – транспортна мережа SDH, яка забезпечує функціонування телекомунікаційної мережі між апаратом Укрзалізниці, Головним інформаційно-обчислювальним центром, Центральною станцією зв'язку Укрзалізниці та управліннями, інформаційно-обчислювальними центрами залізниць. Крім того, ресурси магістрального рівня транспортної мережі SDH використовуються для організації телекомунікаційної мережі між іншими підприємствами Укрзалізниці, залізниць та організації інших телекомунікаційних мереж відповідно до чинного законодавства.

Одним із методів збільшення ефективності цих робіт є удосконалення системи технічного обслуговування транспортної мережі SDH саме за участю працівників Центральної станції зв'язку Укрзалізниці. Система технічного обслуговування міститиме в собі:

– технічне обслуговування апаратури та обладнання, трактів і каналів передачі даних SDH;

– технічне обслуговування установок електроживлення мережі;

– технічне обслуговування лінійно-кабельних споруд волоконно-оптичних ліній зв'язку (далі – ВОЛЗ);

– аварійно-відновлювальні роботи на ВОЛЗ.

Для усунення аварій або пошкоджень на магістральних рівнях цих мереж, відповідно до такого поділу на зони технічного обслуговування транспортної мережі SDH, ЦСЗ УЗ необхідно створити власні підрозділи, чи розподілити ці обов'язки на існуючі експлуатаційні бригади з функціями:

– станційних аварійно-відновлювальних бригад, у тому числі установок електроживлення;

– лінійних мобільних аварійно-відновлювальних бригад та монтажних-вимірювальних лабораторій, у тому числі установок електроживлення;

– провести оптимізацію штату підприємства відповідно до фактичного обсягу робіт, що на сьогодні виконується, у зв'язку із будівництвом та впровадженням у експлуатацію високошвидкісної транспортної мережі SDH на всіх магістральних напрямках залізниць України, організації зв'язку та передачі даних на базі цифрових потоків цієї мережі, виключенням при цьому із експлуатації аналогового обладнання, яке потребувало значних трудових затрат при їх технічному обслуговуванні;

– підвищити активність підприємства у наданні послуг із проектування не тільки телекомунікаційних мереж, у тому числі оперативного-технологічного, загально-технологічного зв'язку тощо, але також із проектування впровадження на залізницях України засобів автоматичного контролю технічного стану рухомого складу під час руху поїзда, організації їх централізованої роботи, оскільки значна кількість проектних робіт на залізницях виконується сторонніми організаціями;

– розглянути питання технічного обслуговування та експлуатації Центральною станцією зв'язку Укрзалізниці системи централізації засобів автоматичного контролю технічного стану рухомого складу під час руху поїзда на залізницях

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

України, що розширить спектр послуг для різних господарств залізничного транспорту (вагонного, локомотивного, пасажирського тощо);

– збільшити обсяг доходності підприємства за рахунок доступу до мережі Інтернет населенню, підприємствам залізничного транспорту та іншим споживачам;

– для реалізації прибуткових проектів необхідні капітальні вкладення у подальший розвиток підприємства. Одним із варіантів вирішення цього питання – погашення існуючої дебіторської заборгованості за надані ЦСЗ УЗ телекомунікаційні послуги.

Поліпшення фінансових результатів залізничного транспорту і максимізація прибутку, дозволить підприємствам залізничного транспорту забезпечити нормальний відтворювальний процес, інтенсифікувати роботу по оновленню основних засобів, поліпшити свої конкурентні можливості на ринку транспортних послуг, зміцнити соціальний захист працівників.

Висновки. Отже, для максимізації прибутків залізничного транспорту і поліпшення фінансових результатів галузі необхідно: нарощувати обсяги перевезень; змінити систему фінансових потоків і взаєморозрахунків підприємств, з метою забезпечення прозорості фінансової діяльності та мотивації учасників у забезпеченні зростання доходів та зниження витрат; подальше системне удосконалення залізничних тарифів як основи формування доходів залізничного транспорту та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гринькова В.М., Коюда В.О.* Фінанси підприємств: Навч. посіб. – К.: Знання – Прес 2004. – 424с.
2. *Кривенок С. В.* Шляхи підвищення ефективності управління доходами та витратами з метою оптимізації фінансового результату. Магістр, Харківський інститут банківської справи УБС НБУ
3. *Макаренко М. В., Колесникова Н. М., Богомолова Н. І., Андреева О. В., Кравченко О. О., Рябчун Т. С., Чорний В. В., Талавіра Є. В., Труханов Ю. П.* Основи управління фінансами залізничного транспорту. / – К.: ДЕДУТ, 2011. – 458 с.
4. *Слав'юк Р.А.* Фінанси підприємств: Навч. посібник. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Луцьк: Ред.-вид. відд. «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. – 456 с.
5. *Турсунова Наталія* Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств. Збірник наукових праць ДЕДУТ. Серія «Економіка і управління», 2010. Доб. До Вип. 14.
6. *Филмоненков А. С.* Фінанси підприємств: Навч. посіб. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: МАУП, 2004. – 328 с.